

แนวทางการพัฒนาการบริหารจัดการและศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในพื้นที่สวนดุสิต
และพื้นที่ต่อเนื่อง

Guidelines for Developing the Cultural Tourism Management and Potential
in Suan Dusit Area and Related Areas

ลัดดา พูนสวัสดิ์มงคล ทิสรวรรณ ชูปัญญา

Ladda Poonsawanmongkol Thitsawan Choopanya

บทคัดย่อ

การวิจัยเรื่องแนวทางการพัฒนาการบริหารจัดการและศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในพื้นที่สวนดุสิตและพื้นที่ต่อเนื่องมีวัตถุประสงค์หลักเพื่อรวบรวมข้อมูลสำหรับการจัดทำแผนที่วัฒนธรรม เพื่อเสนอแนวทางการพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม เพื่อเสนอแนวทางการจัดการตลาดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม เพื่อเสนอแนวทางการบริหารจัดการเพื่อการพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม และเพื่อนำเสนอเส้นทางการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในพื้นที่สวนดุสิตและพื้นที่ต่อเนื่อง การศึกษาวิจัยเป็นการวิจัยเชิงปริมาณ โดยคณะผู้วิจัยใช้ แบบสอบถามความพึงพอใจในการทดสอบเส้นทางการท่องเที่ยว เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงปริมาณ ร่วมกับการวิจัยเชิงคุณภาพ ในลักษณะเชิงสำรวจ การสัมภาษณ์อย่างมีโครงสร้าง และการสนทนากลุ่ม เพื่อเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพ

ผลการศึกษาพบว่าแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในพื้นที่สวนดุสิตและพื้นที่ต่อเนื่องซึ่ง มีแหล่งท่องเที่ยวที่มีคุณค่าและศักยภาพจำนวน 47 แห่ง ผู้วิจัยจึงมีการสัมภาษณ์เชิงลึกเพื่อสร้างแผนที่ข้อมูลได้แก่ข้อมูลเชิงประวัติศาสตร์ รูปแบบวัฒนธรรม และกิจกรรมของพื้นที่ โดยในส่วนของเรื่องราวความเป็นมาและความสำคัญทางประวัติศาสตร์ ได้นำมาลำดับเป็นแผนภาพข้อมูลแผนที่เชิงวัฒนธรรม โดยมีแนวทางการเพิ่มศักยภาพสำหรับแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในพื้นที่สวนดุสิตและพื้นที่ต่อเนื่อง ในด้านการเพิ่มคุณค่าของแหล่งท่องเที่ยว การปรับปรุงสภาพแวดล้อมทางกายภาพของแหล่งท่องเที่ยว พัฒนากิจกรรมทางการท่องเที่ยว พัฒนาศักยภาพด้านการรองรับการท่องเที่ยวทางด้านระบบโครงสร้างพื้นฐาน การคมนาคมและการเชื่อมโยงระบบขนส่ง การให้ข้อมูลข่าวสารความรู้แก่นักท่องเที่ยว และมีแนวทางการจัดการตลาดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในพื้นที่สวนดุสิตและพื้นที่ต่อเนื่องโดยการกำหนดกลยุทธ์การตลาด ตามหลักการของ STP คือการแบ่งส่วนการตลาด การกำหนดเป้าหมาย และกำหนดจุดยืนของการตลาดสำหรับนักท่องเที่ยว มีแนวทางการบริหารจัดการเพื่อการพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในพื้นที่สวนดุสิตและพื้นที่ต่อเนื่อง

ประกอบด้วยกลยุทธ์ที่ 1 การพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ กลยุทธ์ที่ 2 การเตรียมความพร้อมของชุมชน และพื้นที่เพื่อรองรับ กลยุทธ์ที่ 3 การสร้างสรรค์ทางด้านการตลาด กลยุทธ์ที่ 4 การจัดการความพร้อมของสิ่งอำนวยความสะดวกพื้นฐาน และนำเสนอเส้นทางท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในพื้นที่สวนดุสิตและพื้นที่ โดยวิเคราะห์ผ่านการประเมินจุดแข็ง จุดอ่อนของพื้นที่ จนสร้างเส้นทางท่องเที่ยวจำนวน 2 เส้นทางคือเส้นทางสวนดุสิต “สยามใหม่” เส้นทาง “ศิลปะดนตรี วิถีชนชาติ”

ดังนั้นกลยุทธ์ของการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมมีความเกี่ยวข้องกับหลายภาคส่วน โดยเฉพาะอย่างยิ่งชุมชน ดังนั้นเป็นกลยุทธ์ทางการตลาดสำหรับการท่องเที่ยวในพื้นที่จึงควรมุ่งเน้นผลประโยชน์ในเชิงเศรษฐกิจควบคู่ไปกับการฟื้นฟู รักษา และส่งต่อ คุณค่าทางวัฒนธรรมไทยให้แก่คนรุ่นต่อไป ตลอดจนสร้างการรับรู้ให้แก่นักท่องเที่ยว จนทำให้เกิดมูลค่าทางเศรษฐกิจได้อย่างยั่งยืน

คำสำคัญ : การบริหารจัดการ ศักยภาพการท่องเที่ยว การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม พื้นที่สวนดุสิต

Abstract

The research of guidelines for developing the cultural tourism management and potential in Suan Dusit area and related areas was aimed at data gathering for cultural mapping, presenting guidelines for developing the cultural tourism potential, presenting guidelines for developing the cultural tourism management, presenting management guidelines for developing the cultural tourism potential and presenting the cultural tourism routes in Suan Dusit area and related areas. This research was quantitative research by using the questionnaire of satisfaction with the tourism routes testing to gather the quantitative data and using the survey, structured interview, and group conversation to gather the qualitative data.

The findings revealed that there were 47 cultural tourism attractions in Suan Dusit area and related areas. The researchers have conducted the in-depth interview for data mapping; historical data, cultural models, and area activities.

The historical data is created as cultural mapping by the guidelines for enhancing the cultural tourism potential in Suan Dusit area and related areas.

The enhancement of tourism attraction values, physical improvement of tourism attractions, improvement of tourism activities, improvement of tourism potential in the infrastructure, transportation, transport links, and tourism information.

The guidelines for marketing management of cultural tourism in Suan Dusit area and related areas by defining the marketing strategy on STP principle; Segmentation, Targeting, and Positioning.

The management guidelines for developing the tourism potential in Suan Dusit area and related areas include; Strategy 1: The enhancement of creative tourism attractions, Strategy 2: The readiness preparation of the community and surrounding areas, Strategy 3: The creative marketing, Strategy 4: The readiness management of basic facilities and presenting the cultural tourism routes in Suan Dusit area and related areas by analyzing the strengths and weaknesses for creating 2 cultural tourism routes; the theme of Suan Dusit, “New Siam” and the theme of related areas, “Arts, Music, and National Way”.

The cultural tourism strategy has related to many sections, especially the community, in consequence, the marketing strategy for local tourism should emphasize the economic advantage, rehabilitation, preservation, passing on Thai cultural values to the new generations, and creating perception to the tourists for the sustainable economic values.

Keywords: Management, Tourism Potential, Cultural Tourism, Suan Dusit Area

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

วังสวนดุสิต เป็นพระราชฐานที่ประทับที่พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 5 โปรดเกล้าให้สร้างขึ้นในช่วงปลายรัชสมัยเพื่อเป็นที่เสด็จแปรพระราชฐาน โดยมีแรงบันดาลใจพระราชวังและวังในทวีปยุโรปที่เสด็จทอดพระเนตรด้วยพระองค์เอง ซึ่งการพัฒนาของเมืองในแถบประเทศทางยุโรปมีหลากหลายแนวความคิดจากนักออกแบบที่พยายามพัฒนาออกแบบวางผังเมืองให้ออกมาในรูปแบบต่างๆ มีการคำนึงถึงการจัดองค์ประกอบระหว่างกลุ่มอาคาร ที่ว่าง ภูมิทัศน์ใจกลางเมือง การปรับปรุงโดยใช้โฉมใหม่ของกรุงปารีสเป็นต้นแบบ หรือแม้กระทั่งกระแสนิยมในแนวความคิดของ ศักราชการเสริมสวยเมือง (City Beautiful Era) ที่ได้พูดถึงการออกแบบปรับปรุงเมือง รวมไปถึงศูนย์ราชการและศูนย์วัฒนธรรม ที่ทำให้เมืองดูมีความสง่างามมากยิ่งขึ้น

เมื่อได้มีการดำเนินการตามพระราชประสงค์ของรัชกาลที่ 5 โดยการก่อสร้าง“สวนดุสิต” เริ่มขึ้น ก็เป็นที่ประจักษ์ชัดว่าโครงการดังกล่าว เป็นการสร้าง “เมือง” ใหม่ที่ผสมผสานศาสตร์ในการออกแบบหลายสาขาที่แสดงให้เห็นถึงพระปรีชาสามารถของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ในด้านการวางผังบริเวณ การออกแบบสถาปัตยกรรม ภูมิสถาปัตยกรรม และการตกแต่งภายใน การก่อสร้างถนน คลอง สะพาน สวน ประตูละริ้ว การออกแบบตกแต่งพระที่นั่ง พระตำหนัก และอาคารต่างๆ สิ่งต่างๆเหล่านี้จึงเป็นปฐมบทของการพัฒนา “เมืองกรุงเทพฯสมัยใหม่” เป็นรากฐานของความเปลี่ยนแปลงอย่างกว้างขวางทั้งสยามประเทศที่ส่งผลสืบเนื่องต่อมาอีกกว่าร้อยปี สาระสำคัญอันเกี่ยวเนื่องกับวังสวนดุสิต จึงเป็นพื้นฐานสำคัญที่จะช่วยให้เข้าใจสถาปัตยกรรมและการวางผังเมืองไทย ซึ่งนับเป็นจุดเริ่มต้นของการปรับเปลี่ยนวิถีชีวิตและวัฒนธรรมของคนไทย

สำหรับภาคอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวในประเทศไทยเป็นอุตสาหกรรมที่มีบทบาทสำคัญต่อการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศ การเติบโตของอุตสาหกรรมท่องเที่ยวของประเทศไทยที่ผ่านมาเป็นผลที่เกิดจากหลายปัจจัย โดยเฉพาะข้อได้เปรียบของความหลากหลายของวัฒนธรรมของประเทศไทย ที่มีประวัติศาสตร์การตั้งถิ่นฐานมาเป็นระยะเวลานาน โดยมีการถ่ายทอดมรดกทางวัฒนธรรมที่เกิดขึ้นจากการสั่งสมภูมิปัญญา องค์ความรู้ของบรรพชนในอดีตเป็นจำนวนมากทั้งมรดกทางวัฒนธรรมที่จับต้องได้ (Tangible Cultural Heritage) และมรดกทางวัฒนธรรมที่จับต้องไม่ได้ (Intangible Cultural Heritage) บางวัฒนธรรมก็ยังคงอยู่ บางวัฒนธรรมก็หายไปแล้ว อย่างไรก็ตาม หากพิจารณาถึงแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ในกรุงเทพมหานครที่มีประวัติศาสตร์นอกจากพระบรมมหาราชวังและวัดพระศรีรัตนศาสดารามซึ่งเป็นแหล่งท่องเที่ยวเดิมแล้ว ยังมีแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมอื่นที่สามารถรองรับนักท่องเที่ยวได้อีกหลายแห่งที่ยังไม่เป็นที่รู้จักของนักท่องเที่ยว โดยเฉพาะพื้นที่สวนดุสิตที่เป็นส่วนพื้นที่การขยายเมืองออกจากจุดศูนย์กลางคือ พระบรมมหาราชวัง ขึ้นมาทางเหนือภายนอกคลองผดุงกรุงเกษม จรดคลองสามเสน เพื่อเป็นส่วนของวังและที่พำนักของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 5 โดยเป็นช่วงสร้างบ้านแปลงเมืองและนำขนบธรรมเนียม และประเพณีตะวันตกเข้าสู่ประเทศสยามในขณะนั้น ทำให้เกิดภาพลักษณ์ตามสากล

โลก โดยมีอิทธิพลถึงสถาปัตยกรรม วิถีชีวิตความเป็นอยู่ ภูมิปัญญา ภาษา และวัฒนธรรม นอกจากนี้เป็นการขยายพื้นที่ความเจริญออกจากศูนย์กลาง ทำให้สภาพบ้านเมืองมีพลวัตในการขับเคลื่อนทางเศรษฐกิจ และวิถีชีวิตของชาวบ้าน ที่มีความเจริญ พัฒนาที่เข้าถึงได้ง่ายมากยิ่งขึ้น ภูมิปัญญา วัฒนธรรมที่ดั้งเดิมถูกถ่ายทอด และรักษาทั้งภายในชุมชน และพื้นที่วัง

ในพื้นที่ที่มีการขยายตัวขึ้นมาทางด้านทิศเหนือของพระบรมมหาราชวังดังกล่าวนี้ พบว่าเป็นพื้นที่ที่มีศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม แต่ยังไม่ได้รับการพัฒนาให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่สามารถเชื่อมโยงกับแหล่งท่องเที่ยวหลักได้ ด้วยเหตุดังกล่าวคณะผู้วิจัยจึงมุ่งศึกษา เพื่อให้เกิดการเพิ่มศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมใหม่ๆ ในการรองรับความต้องการของนักท่องเที่ยว แทนที่จะกระจุกตัวในพื้นที่เดิม ผ่านการจัดทำแผนที่วัฒนธรรม (Cultural Mapping) และการศึกษาข้อมูลด้านการตลาดการท่องเที่ยว ตลอดจนสร้างตัวอย่างเส้นทางการท่องเที่ยวในพื้นที่ท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมสวนดุสิตแห่งใหม่

วัตถุประสงค์ของแผนงาน

1. เพื่อรวบรวมข้อมูลสำหรับการจัดทำแผนที่วัฒนธรรมในพื้นที่สวนดุสิตและพื้นที่ต่อเนื่อง
2. เพื่อเสนอแนวทางการพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในพื้นที่สวนดุสิตและพื้นที่ต่อเนื่อง
3. เพื่อเสนอแนวทางการจัดการตลาดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในพื้นที่สวนดุสิตและพื้นที่ต่อเนื่อง
4. เพื่อเสนอแนวทางการบริหารจัดการเพื่อการพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในพื้นที่สวนดุสิตและพื้นที่ต่อเนื่อง
5. เพื่อนำเสนอเส้นทางการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในพื้นที่สวนดุสิตและพื้นที่ต่อเนื่อง

วิธีการดำเนินการวิจัย

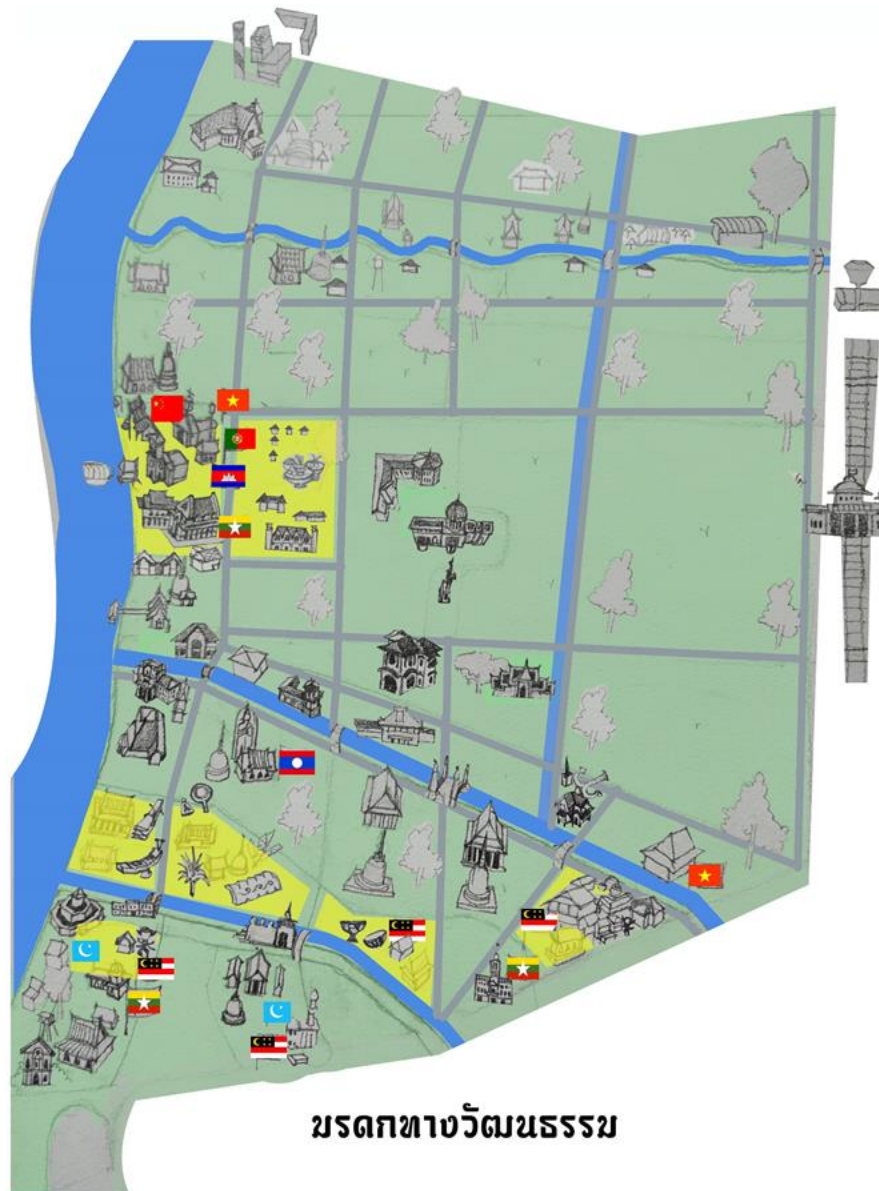
การพัฒนาการบริหารจัดการและศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในพื้นที่สวนดุสิตและพื้นที่ต่อเนื่อง ใช้วิธีการดำเนินการวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed Methods) โดยคณะผู้วิจัยใช้แบบสอบถามความพึงพอใจในการทดสอบเส้นทางการท่องเที่ยว (Questionnaires) เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงปริมาณ ร่วมกับการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research Method) ในลักษณะเชิงสำรวจ (Survey Research) การสัมภาษณ์อย่างมีโครงสร้าง (In-Depth Interview-IDI) และการสนทนากลุ่ม (Focus Group) เพื่อเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพ ภายใต้กรอบแนวคิดและวัตถุประสงค์ของงานวิจัย

สรุปผลการวิจัย

จากการรวบรวมทรัพยากรทางวัฒนธรรมเพื่อนำมาจัดทำเป็นแผนที่วัฒนธรรมพื้นที่สวนดุสิต และพื้นที่ต่อเนื่อง ซึ่งได้ผลออกมาเป็นแหล่งที่มีคุณค่าและมีศักยภาพมากถึงมากที่สุดจำนวนทั้งสิ้น 47 แหล่งโดยกระจายอยู่ในเขตการปกครองและย่านต่างๆ ดังนี้ 1) เขตพระนคร ประกอบด้วย ย่านชนะสงคราม ย่านวัดบวรนิเวศ ย่านบ้านพานถม ย่านนางเลิ้ง ย่านบางขุนพรหม ย่านวัดโสมนัส 2) เขตป้อมปราบศัตรูพ่าย ประกอบด้วย ย่านคลองมหานาค ย่านถนนนครไชยศรี และ 3) เขตดุสิต ประกอบด้วย ย่านวชิรพยาบาล ย่านดุสิต และสามารถจัดเป็นกลุ่มโดยเป็นจำแนกเป็นประเภทของอาคารได้ 8 ประเภท ดังนี้ คือ แหล่งทรัพยากรประเภทชุมชน แหล่งทรัพยากรประเภทตลาด แหล่งทรัพยากรประเภทวัด แหล่งทรัพยากรประเภทวัง แหล่งทรัพยากรประเภทอาคารสำคัญ แหล่งทรัพยากรประเภทอาคารทางศาสนา แหล่งทรัพยากรประเภทพิพิธภัณฑ์ และแหล่งทรัพยากรประเภทศิลปะ วัฒนธรรม เมื่อนำการประเมินศักยภาพของความเป็นแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม โดยพิจารณาจาก 1) องค์ประกอบของศักยภาพในการดึงดูดด้านการท่องเที่ยว ซึ่งประกอบด้วย ศักยภาพด้านคุณค่าของแหล่งท่องเที่ยว ศักยภาพทางกายภาพของแหล่งท่องเที่ยว และศักยภาพด้านกิจกรรมทางการท่องเที่ยว 2) องค์ประกอบของศักยภาพด้านการรองรับการท่องเที่ยว และ 3) องค์ประกอบของศักยภาพด้านการบริหารจัดการการท่องเที่ยว มาพิจารณาร่วมกับแนวทางการจัดการตลาดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในพื้นที่สวนดุสิตและพื้นที่ต่อเนื่อง ซึ่งจากผลการศึกษาด้านพฤติกรรมนักท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของนักท่องเที่ยว 1) ตามแนวโน้มพฤติกรรมนักท่องเที่ยวในอนาคต 2) ตามสถานการณ์การท่องเที่ยวทั่วโลก 3) จากการสังเกตการณ์/การสัมภาษณ์ (เบื้องต้น) และ 4) จากแบบสอบถาม (เบื้องต้น) ซึ่งผลการวิเคราะห์ทางการตลาดพบว่า กลุ่มนักท่องเที่ยวในพื้นที่เขตดุสิตและพื้นที่ต่อเนื่องส่วนใหญ่ คือ กลุ่ม Gen M ซึ่งมีแรงจูงใจในการท่องเที่ยว คือ ประสบการณ์ แรงบันดาลใจที่ได้รับจากการเดินทางท่องเที่ยว และการได้เรียนรู้วัฒนธรรมวิถีชีวิตท้องถิ่นในแต่ละพื้นที่ ให้คุณค่าและความสำคัญกับการใช้จ่ายเพื่อให้ได้รับประสบการณ์ชีวิตและที่สำคัญ คือ การแบ่งปันประสบการณ์การเดินทางทั้งภาพหรือวิดีโอในสื่อสังคมออนไลน์ นอกจากนี้สามารถสรุปพฤติกรรมนักท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมโดยแบ่งเป็นก่อนการเดินทางท่องเที่ยว ระหว่างการเดินทางท่องเที่ยว และหลังจากการเดินทางท่องเที่ยว จากการวิเคราะห์ปัจจัยหลักและปัจจัยดึงดูดของนักท่องเที่ยวในเขตสวนดุสิตและพื้นที่ต่อเนื่อง ได้ว่า 1) ก่อนการเดินทางนักท่องเที่ยวให้ความสำคัญมากที่สุดในด้านความมีชื่อเสียงของแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ความหลากหลายของแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ความเป็นเอกลักษณ์/อัตลักษณ์ และแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่สะท้อนภาพอดีตหรือมีความย้อนยุค 2) ระหว่างการเดินทางท่องเที่ยว นักท่องเที่ยวให้ความสำคัญกับบรรยากาศของแหล่งท่องเที่ยว ความหลากหลายของแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ความเป็นเอกลักษณ์/อัตลักษณ์ และแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่สะท้อนภาพอดีตหรือมีความย้อนยุค การเชื่อมต่อของแหล่งท่องเที่ยวและสถานที่อื่น ๆ ในท้องถิ่น สิ่งอำนวยความสะดวกและการจัดทำสื่อแนะนำเสนอข้อมูลในแหล่งท่องเที่ยว และ 3) หลังจากการเดินทางท่องเที่ยว นักท่องเที่ยวให้ความสำคัญ

กับการแบ่งปันประสบการณ์การท่องเที่ยวในสื่อสังคมออนไลน์สูงสุดทั้งภาพถ่ายหรือวิดีโอ รวมทั้งการบอกต่อไปยังกลุ่มเพื่อน ครอบครัว หรือคนใกล้ชิด

จากการประเมินคุณค่าแหล่งทรัพยากรจำนวน 51 แหล่ง เพื่อค้นหามรดกทางวัฒนธรรมที่จับต้องได้และมรดกทางวัฒนธรรมที่จับต้องไม่ได้ ผู้วิจัยจึงมีการสัมภาษณ์เชิงลึกเพื่อสร้างแผนที่ข้อมูล (Resorese Map) ได้แก่ข้อมูลเชิงประวัติศาสตร์ รูปแบบวัฒนธรรม และกิจกรรมของพื้นที่ โดยในส่วน of เรื่องราว ความเป็นมาและความสำคัญทางประวัติศาสตร์ ได้นำมาลำดับเป็นแผนภาพข้อมูลแผนที่เชิงวัฒนธรรม (Cultural Mapping) โดยมีการบันทึกข้อมูลเกี่ยวกับทรัพยากรวัฒนธรรมในพื้นที่สวนดุสิตและพื้นที่ต่อเนื่อง ทั้งแบบเป็นรูปธรรมเช่น พระที่นั่ง ตำหนัก วัง พิพิธภัณฑ์ สถานที่สำคัญทางศาสนา ตลาดและชุมชน รูปแบบนามธรรมเช่น ศิลปวัฒนธรรม โขน ละครชาตรี เครื่องถม ความทรงจำ อาหาร กลุ่มชาติพันธุ์และภาษาเพื่อเป็นการบันทึกผ่านเรื่องราวตามยุคสมัย โดยเฉพาะอย่างยิ่งในยุค New Siam ในช่วงรัชสมัยของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวที่ทรงเลือกรับและปรับใช้วัฒนธรรมตะวันตก เพื่อให้เข้ากับยุคสมัยจากกระแสวัฒนธรรมและลัทธิจักรวรรดินิยมที่ขยายไปยังส่วนต่างๆทั่วภูมิภาค ดังภาพ

ภาพที่ 1 แสดงแผนที่มรดกทางวัฒนธรรม

ดังนั้นแนวทางการพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในพื้นที่สวนดุสิตและพื้นที่ต่อเนื่องประกอบด้วยองค์ประกอบ 3 ด้านดังนี้

องค์ประกอบที่ 1 ศักยภาพในการดึงดูดใจด้านการท่องเที่ยวประกอบด้วย

1.1 ด้านคุณค่าของแหล่งท่องเที่ยว

สวนดุสิตและพื้นที่ต่อเนื่องนับเป็นพื้นที่สำคัญทางประวัติศาสตร์ที่เกิดจากการปรับเปลี่ยนในยุคสยามสมัยใหม่ (New Siam) ในช่วงสมัยรัชกาลที่ 5 โดยการตัดถนนเพื่อรองรับการขยายตัวของเมืองไปทางด้านเหนือ ในปลายรัชกาลที่ 5 คือ พ.ศ. 2446–2453 เมืองได้ขยายตัวไป

ยังพื้นที่รอบนอกคลองผดุงกรุงเกษม โดยเฉพาะพื้นที่สวนดุสิต ซึ่งเป็นผลต่อเนื่องจากการสถาปนาวังสวนดุสิตขึ้นเป็นพระราชวังดุสิต ทรงพระราชทานนามว่า “วังสวนดุสิต” ต่อมาในสมัยรัชกาลที่ 6 จึงโปรดเกล้าฯ ให้เรียกว่า “พระราชวังดุสิต” และพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ มีพระราชดำริให้สร้าง “สวนสุนันทา” ขึ้น เพื่อเป็นที่ประทับของพระมเหสี และเจ้าจอม เมื่อพระองค์เสด็จสวรรคตไปแล้ว โดยพระองค์มีพระราชประสงค์ให้สวนนี้มีลักษณะเป็นสวนป่า จึงโปรดเกล้าฯ ให้หาพันธุ์ไม้ดอกไม้ผลที่ดี และหาได้ยากนานาชนิดมาปลูกไว้ในสวนแห่งนี้ด้วย ที่มาของชื่อสวนแห่งนี้มาจากชื่อสวนของพระอินทร์บนสวรรค์ชั้นดาวดึงส์ซึ่งมีชื่อว่า “สุนันทาอุทยาน” และพระนามของสมเด็จพระนางเจ้าสุนันทากุมารีรัตน์ พระบรมราชเทวี พระมเหสีซึ่งเป็นที่รักยิ่งของพระองค์ แต่ทว่าพระองค์เสด็จสวรรคตเสียก่อน การก่อสร้างพระตำหนัก และตำหนักในสวนสุนันทาจึงมาเริ่มการก่อสร้างในสมัยรัชกาลที่ 6 จำนวน 32 ตำหนัก รวมทั้งอาคารที่พักของบรรดาข้าราชการ

ในด้านของเมืองและการขยายพื้นที่ของเมืองนั้น ในสมัยรัชกาลที่ 5 กรุงรัตนโกสินทร์ซึ่งได้รับการยกฐานะขึ้นเป็นมณฑล ชื่อ “มณฑลกรุงเทพมหานคร” โดยโปรดให้ขยายและปรับปรุงถนนสายเดิมและสร้างถนนราชดำเนินทั้งสายนอก สายกลาง และสายใน เพื่อเชื่อมการติดต่อระหว่างพระราชวังดุสิตที่ทรงสร้างขึ้นใหม่บริเวณทางเหนือกรุงรัตนโกสินทร์และพระบรมมหาราชวัง ทำให้เกิดงานออกแบบชุมชนเมืองขึ้นเป็นครั้งแรกในประเทศไทย มีการขุดเชื่อมคูคลองมากขึ้น เชื่อมต่อกันเป็นเครือข่ายที่ชาวต่างชาติเรียกกันว่า นครเวนิสตะวันออก (Venice of the East) มีการสร้างทางรถไฟและรถยนต์ การไฟฟ้า การสื่อสาร สร้างสาธารณูปโภคเพิ่มขึ้นให้ทันต่อสภาพการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว จึงทำให้พื้นที่สวนดุสิตและพื้นที่ต่อเนื่องมีเรื่องราวที่มีคุณค่าทางประวัติศาสตร์และยังคงเอกลักษณ์ ศิลปวัฒนธรรม ภูมิปัญญา และวิถีชีวิตชุมชนท้องถิ่นดุสิต เช่น การตีทอง การทำรูป การต่อเรือโบราณ และการทำเครื่องงัดเด็ก มีศิลปสถานสำคัญที่สามารถเที่ยวชมความสวยงามอยู่มากมาย เช่น วัดสมณานัมบริหาร (วัดญวน) โบสถ์เซ็นฟรังซิสซาเวีย โบสถ์คอนเซ็ปชัน หอสมุดแห่งชาติ หอจดหมายเหตุแห่งชาติ หอวชิรญาณ สวนสัตว์ดุสิต บ้านพิษณุโลก ดึกไทยคู่ฟ้า บ้านมนังคศิลา ราชมณเฑียรสมาคม วัดเทวราชกุญชร วัดราชาธิวาส วัดโบสถ์สามเสน วัดเบญจมบพิตรดุสิตวนาราม ดังนั้นควรมีการจัดทำแผนที่ชุมชนและภูมิปัญญาของมรดกทางวัฒนธรรม (Story Telling) โดยมาจากรากฐานของชุมชน เพื่อเพิ่มคุณค่าและสืบสานความรู้เพื่อไม่ให้สูญหายไป

1.2 ด้านศักยภาพทางกายภาพของแหล่งท่องเที่ยว

เนื่องจากพื้นที่ของสวนดุสิตและพื้นที่ต่อเนื่องมีพื้นที่ส่วนใหญ่เป็นเขตพระราชฐานและสถานที่ที่เกี่ยวข้องกับพระมหากษัตริย์ โดยเฉพาะพระที่นั่ง วัง และตำหนักต่างที่เกิดขึ้นในสมัยรัชกาลที่ 5 แม้ว่าในปัจจุบันหลายแห่งถูกปรับเปลี่ยนเป็นอาคารราชการ พิพิธภัณฑ์ และสถานที่สำคัญหลายแห่ง ทำให้ลักษณะสภาพแวดล้อมส่วนใหญ่เป็นพื้นที่ที่มีความสะอาด มีความสวยงามเช่นตลอดแนวของถนนราชดำเนิน ลานพระบรมรูปทรงม้า เป็นต้น แต่ในขณะเดียวกันพื้นที่ส่วนของชุมชน ที่เป็นที่ตั้งของแหล่งวัฒนธรรมต่างๆ ดังนั้นแนวทางการปรับปรุงสภาพแวดล้อมในพื้นที่บางแห่งจึงจำเป็นต้องถูกพัฒนาให้เหมาะสมกับพื้นที่และบริบท

1.3 ด้านกิจกรรมทางการท่องเที่ยว

ด้านกิจกรรมการท่องเที่ยวสามารถจำแนกทรัพยากรออกเป็น 3 กลุ่มได้แก่

1. กลุ่มที่มีความโดดเด่นทางศิลปวัฒนธรรม

แนวทางการเพิ่มศักยภาพเพื่อให้ศิลปวัฒนธรรมในพื้นที่แต่ละแห่งยังคงอยู่ ไม่สูญหายไปในเวลาอันใกล้ประกอบด้วย การสร้างความตระหนักและร่วมมือกับชุมชนหรือแหล่งวัฒนธรรมเพื่อให้มีส่วนร่วมกับการท่องเที่ยว เสริมสร้างความรู้แก่ชุมชนหรือแหล่งวัฒนธรรมเช่น ความรู้ด้านธุรกิจ การพัฒนาต่อยอดให้เป็นแหล่งรายได้หรือเป็นส่วนหนึ่งของการท่องเที่ยว และมีแนวทางการจัดการองค์ความรู้ การสืบทอด สืบสานเพื่อไม่ให้มรดกทางวัฒนธรรมที่มีอยู่สูญหายไป

2. กลุ่มที่มีศักยภาพในการพัฒนาด้านกิจกรรมทางศิลปวัฒนธรรม

แนวทางการเพิ่มศักยภาพเพื่อพัฒนาด้านกิจกรรมทางศิลปวัฒนธรรม ประกอบด้วย การสร้างแพ็คเกจการท่องเที่ยวให้มีความหลากหลาย ทั้งในเรื่องเส้นทาง เรื่องราว คุณค่าทางวัฒนธรรมและประวัติศาสตร์ เช่นเส้นทางวัฒนธรรมอาหาร เส้นทางสถาปัตยกรรม เส้นทางศิลปะหัตถกรรม เส้นทางวิถีชาวนา เส้นทางประวัติศาสตร์ การเพิ่มกิจกรรมหรือตัวเลือกให้มีความหลากหลาย ให้นักท่องเที่ยวมีส่วนร่วม ได้รับประสบการณ์ใหม่จากการลงมือทำและนำกลับไปเป็นของที่ระลึกได้ เช่นอาหาร ขนม ภาพวาด งานศิลปะหัตถกรรม วัตถุมงคล เป็นต้น มีปฏิทินกิจกรรมอย่างชัดเจนและต่อเนื่อง มีการจัดการด้านการประชาสัมพันธ์ เพื่อสะดวกต่อการวางแผนแก่นักท่องเที่ยว

3. กลุ่มกิจกรรม ที่มีความโดดเด่น ควรมีการให้ความรู้ด้านประวัติศาสตร์และเรื่องราวของพื้นที่จะทำให้ผู้เข้าชมงานได้ความรู้ เกิดความประทับใจและตระหนักถึงความรักแผ่นดินมากยิ่งขึ้น เป็นต้น

องค์ประกอบที่ 2 ศักยภาพด้านการรองรับการท่องเที่ยว

แนวทางการเพิ่มศักยภาพด้านการรองรับการท่องเที่ยวในภาพรวมและสถานที่สำคัญแต่ละแหล่งของพื้นที่สวนดุสิตและพื้นที่ต่อเนื่องประกอบด้วย

1. ระบบโครงสร้างพื้นฐาน

การเตรียมการสำหรับสิ่งอำนวยความสะดวกขั้นพื้นฐานสำหรับการให้บริการแก่นักท่องเที่ยวทั้งสาธารณูปโภคและสาธารณูปการ เช่น ร้านค้า ร้านอาหาร ที่พัก ห้องน้ำ การออกแบบสำหรับคนทุกคน (Universal Design)

2. การคมนาคมและการเชื่อมโยงระบบขนส่ง

เนื่องจากแหล่งท่องเที่ยวในพื้นที่ที่มีการกระจายตัว และยังขาดความเชื่อมต่อของระบบคมนาคมอย่างเป็นระบบ จึงจำเป็นต้องให้ความรู้ผ่านการสื่อสารเพื่อให้เกิดเส้นทางที่ต่อเนื่องการเชื่อมโยงระบบการเดินทางเข้าด้วยกันผ่านเทคโนโลยีและเครื่องมือสื่อสารประเภทต่างๆ เช่น ป้าย แผนที่ เพื่อระบุเส้นทาง สถานที่สำคัญหรือแหล่งท่องเที่ยว จุดหมายตา สัญลักษณ์ และจุดเชื่อมต่อต่างๆ ที่สัมพันธ์กับเส้นทางการขนส่งที่สามารถเชื่อมต่อจุดและเปลี่ยนการเดินทางได้อย่างสะดวก เช่น การใช้ระบบขนส่งสาธารณะประเภทเรือ รวมถึงการเชื่อมต่อกับรถไฟในอนาคต รองรับกลุ่มนักท่องเที่ยวที่ใช้สัญจรด้วยขนส่งมวลชน ที่เชื่อมต่อเส้นทางจักรยานหรือเส้นทางเดินที่มีความต่อเนื่องและสื่อสารต่อการเข้าถึงอย่างชัดเจน

องค์ประกอบที่ 3 ศักยภาพด้านการบริหารจัดการการท่องเที่ยว

แนวทางการบริหารจัดการการท่องเที่ยวสามารถเพิ่มศักยภาพได้ดังนี้

1. ด้านการให้ข้อมูลข่าวสาร ควรมีการวางตำแหน่งการติดตั้งข้อมูลข่าวสารที่สามารถสื่อสารให้ทุกคนเข้าถึงได้ นำเทคโนโลยีด้านการสื่อสารข้อมูลด้วยมัลติมีเดียทั้งให้ข้อมูลในเชิงพื้นที่ ประวัติศาสตร์ ความสำคัญ ควบคู่กับแผนที่บอกเส้นทางการเข้าถึงรวมถึงสิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆ (Information searching) โดยอยู่บนพื้นฐานของข้อมูลที่ได้รับและตัดสินใจ (Making decision) ซึ่งอาจอยู่ในรูปแบบ QR Code และจัดให้มีศูนย์ให้ข้อมูล (Information Center) ที่เกี่ยวข้องกับข้อจำกัด ข้อห้าม หรือข้อปฏิบัติตน ให้ข้อมูลในรูปแบบสัญลักษณ์สากล

2. ด้านการให้ความรู้แก่แหล่งท่องเที่ยวหรือผู้ให้บริการ

ควรส่งเสริมการให้ความรู้ที่จะนำไปพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างเป็นรูปธรรม เช่น การจัดกิจกรรมการท่องเที่ยว การส่งเสริมและพัฒนา รูปแบบเพื่อให้มีความหลากหลาย แนวทางการพัฒนา จึงควรให้ความรู้ในด้านต่างๆ เช่น แนวทางการทำธุรกิจหรือการบริหารจัดการธุรกิจการท่องเที่ยว (Business Management) หรือการจัดการด้านส่วนประสมทางการตลาด 8 P's ของ การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม การสื่อสารประชาสัมพันธ์ การพัฒนาความพร้อมของบุคลากรเพื่อรองรับการท่องเที่ยวได้อย่างมีประสิทธิภาพ

สรุปผลการวิเคราะห์การวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายนอกและสภาพแวดล้อมภายใน

คณะผู้วิจัยได้วิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายนอกและสภาพแวดล้อมภายใน โดยการทำวิเคราะห์ SWOT Analysis Analysis ซึ่งเป็นการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมทั้งปัจจัยภายนอก (External Environment) และปัจจัยภายใน (Internal Environment) เพื่อหาแนวทางในการบริหารจัดการเพื่อการพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในพื้นที่สวนดุสิตและพื้นที่ต่อเนื่องภายใต้เส้นทางการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่จะนำมาพัฒนาศักยภาพ 2 เส้นทาง โดยจะเป็นอิม สวน

คู่มือ “สยามใหม่” และ “ศิลปะ ดนตรี วิถีชนชาติ” และจากผลการวิเคราะห์การวิเคราะห์ SWOT Analysis Analysis สามารถวิเคราะห์และสร้างด้วยกลยุทธ์การจับคู่จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และ อุปสรรค หรือที่เรียกว่า (TOWS Matrix) โดยมีรายละเอียดดังนี้

ตารางแสดงการวิเคราะห์กลยุทธ์ด้วย TOWS Matrix

	โอกาส (Opportunities: O)	อุปสรรค (Threats: T)
	1. แหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ได้รับความนิยมนักท่องเที่ยว 2. การเดินทางมีความสะดวก 3. ตลาดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม มีแนวโน้มเติบโตขึ้น 5. เป็นจุดหมายของการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่เป็นที่รู้จักกันทั่วโลก 6. เทคโนโลยีดิจิทัลช่วยในการประชาสัมพันธ์ให้เกิดการท่องเที่ยว 7. ภาครัฐมีนโยบายส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม	1. พื้นที่และแหล่งท่องเที่ยวหลายแห่งยังไม่ได้มีการเตรียมความพร้อมรองรับนักท่องเที่ยว 2. เส้นทางเดินทางโดยรถยนต์ มีความซับซ้อนเข้าถึงยาก
จุดแข็ง (Strengths: S)	SO จุดแข็ง และโอกาส การดำเนินกลยุทธ์	ST จุดแข็ง และอุปสรรค การดำเนินกลยุทธ์
1. มีความหลากหลายและโดดเด่นทางวัฒนธรรม 2. มีประวัติศาสตร์และอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมอย่างยาวนาน 3. สามารถนำวัฒนธรรมมาสร้างเป็นกิจกรรมให้เป็นจุดขายให้กับแหล่งท่องเที่ยวได้	ส่งเสริมให้นักท่องเที่ยว มีการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ผ่านกิจกรรม แหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม และเข้ามามีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมในพื้นที่ เพื่อให้ นักท่องเที่ยวได้รับประสบการณ์ที่มีคุณค่า	ส่งเสริมให้ภาครัฐ ชุมชน และผู้ประกอบการมีการเตรียมความพร้อมรองรับนักท่องเที่ยว รวมถึงสร้างความเชื่อมโยงด้านการท่องเที่ยวในแต่ละพื้นที่ให้มีความสอดคล้องกัน

จุดอ่อน (Weakness: W)	WO จุดอ่อน และโอกาส การดำเนินกลยุทธ์	WT จุดอ่อน และอุปสรรค การดำเนินกลยุทธ์
1. แหล่งท่องเที่ยวยังขาดการประชาสัมพันธ์ 2. ชุมชนขาดความพร้อมในการรองรับเป็นแหล่งท่องเที่ยว 3. การเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมบางแห่งมีข้อจำกัด 4. สิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับการท่องเที่ยวยังไม่เพียงพอ เช่น พื้นที่จอดรถ ป้าย ข้อมูลของสถานที่ท่องเที่ยว สัญลักษณ์ต่างๆ ห้องสุขา เป็นต้น	ส่งเสริมให้นักท่องเที่ยวได้รู้จักแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมมากขึ้น ผ่านการสร้างเนื้อหาเชิงการตลาด (Content Marketing) โดยการสร้างเรื่องราวทางวัฒนธรรมของพื้นที่ที่มีอัตลักษณ์และมีประวัติศาสตร์อันยาวนาน ด้วยการใช้สื่อสังคมออนไลน์	มีการจัดการความพร้อมของสิ่งอำนวยความสะดวกพื้นฐานสำหรับการท่องเที่ยวทั้งกลุ่มนักท่องเที่ยวทั่วไป กลุ่มผู้สูงอายุ และกลุ่มคนพิการ มีป้ายแสดงข้อมูลอย่างน้อย 3 ภาษา พร้อมทั้งมีศูนย์ประชาสัมพันธ์เพื่อให้บริการข้อมูลทางการท่องเที่ยว

จากข้อมูลการวิเคราะห์กลยุทธ์ด้วย TOWS Matrix การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมสามารถวิเคราะห์ออกมาเป็น 4 กลยุทธ์ และสามารถนำมาสร้างเป็นแนวทางการพัฒนาการบริหารจัดการและศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในพื้นที่สวนดุสิตและพื้นที่ต่อเนื่องสำคัญคือ ประกอบด้วย

กลยุทธ์ที่ 1. การพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ (Creative Destination)

แนวทางการดำเนินงานเพื่อตอบกลยุทธ์ การพัฒนาพื้นที่สวนดุสิตและพื้นที่ต่อเนื่องให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ โดยอาศัยรูปแบบการท่องเที่ยวที่ใช้ความคิดเชิงสร้างสรรค์และอาศัยฐานทุนวัฒนธรรมในพื้นที่ โดยการให้ชุมชนค้นหาอัตลักษณ์และทำความเข้าใจคุณค่าของวัฒนธรรมที่แล้วนำฐานทรัพยากรทางวัฒนธรรมเหล่านั้นมาออกแบบให้เป็นทรัพยากรการท่องเที่ยวในรูปแบบกิจกรรมและเส้นทางท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ ตลอดจนคู่มือการเรียนรู้และการสื่อความหมายทางวัฒนธรรมเพื่อการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ เพื่อให้นักท่องเที่ยวได้เข้าไปมีส่วนร่วมในพื้นที่ท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่มีอัตลักษณ์ ได้สัมผัสเสน่ห์ของชุมชน รวมถึงได้รับประสบการณ์แลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกับชุมชน ได้อย่างมีความสมดุลของวิถีชีวิต ระหว่างชุมชน ผู้ประกอบการ และนักท่องเที่ยวผ่านทางขนบธรรมเนียมประเพณี

กลยุทธ์ที่ 2 การเตรียมความพร้อมของชุมชน และพื้นที่เพื่อรองรับนักท่องเที่ยว

แนวทางการดำเนินงานเพื่อตอบกลยุทธ์ ในการบริหารจัดการพื้นที่สวนดุสิตและพื้นที่ต่อเนื่อง ต้องมีสร้างการมีส่วนร่วมกับคนในพื้นที่ชุมชน โดยให้สมาชิกของชุมชนมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวด้วยตนเองผ่านการจัดทำแผนปฏิบัติการด้านการท่องเที่ยว โดยมีการจัดการทรัพยากรทางวัฒนธรรมของชุมชนเพื่อรองรับการท่องเที่ยวทั้งนี้ต้องรักษาความดั้งเดิมแท้ของทั้งทรัพยากรในพื้นที่ และวิถีชีวิตความเป็นอยู่โดยสามารถนำมาเป็นทรัพยากรทางการท่องเที่ยวได้อย่างมีศักยภาพ ตลอดจนการเตรียมความพร้อมด้านบุคลากรที่มีความรู้เรื่องวัฒนธรรม วิถีชีวิต ความเชื่อ หรือภูมิปัญญาท้องถิ่น พัฒนาคุณภาพและทักษะในการให้บริการแก่นักท่องเที่ยว การรักษาและปรับปรุงภูมิทัศน์หรือสภาพแวดล้อมสวยงาม สะอาด และสอดคล้องกับบริบท สามารถอนุรักษ์และคงสภาพเดิมไว้กับสถานที่ท่องเที่ยวเพื่อให้เกิดสภาพแวดล้อมที่พร้อมต่อการท่องเที่ยว รวมถึงการสร้างเครือข่ายการท่องเที่ยวในพื้นที่เพื่อเตรียมความพร้อมในรองรับนักท่องเที่ยวเพื่อให้เกิดการบูรณาการในการทำงานระหว่าง ภาครัฐ ภาคธุรกิจ และภาคชุมชนเพื่อให้เกิดการพัฒนาการท่องเที่ยวมีความยั่งยืนต่อไป

กลยุทธ์ที่ 3 ด้านการสร้างสรรค์ทางการตลาด

แนวทางการดำเนินงานเพื่อตอบกลยุทธ์ ต้องมีการส่งเสริมให้นักท่องเที่ยวได้รู้จักแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมมากขึ้นผ่านการสร้างเนื้อหาเชิงการตลาด (Content Marketing) ที่มีกลุ่มเป้าหมายนักท่องเที่ยวชัดเจน โดยการนำเสนอเรื่องราว (Story Telling) ทางวัฒนธรรมของพื้นที่ที่มีอัตลักษณ์และมีประวัติศาสตร์อันยาวนาน ประกอบด้วยการถ่ายทอดเรื่องราว และวิถีชีวิตที่น่าสนใจ อันเป็นเอกลักษณ์ และเป็นเสน่ห์ของชุมชน ในเรื่องความหลากหลายของศิลปวัฒนธรรม เพื่อสร้างความประทับใจ สร้างประสบการณ์ที่ดี และคุ้มค่าทั้งแก่เวลาที่ใช้ในการทำกิจกรรม ด้วยการใช้อีเมลส่งคมออนไลน์ที่ทำให้เกิดการรีวิว (Review) หรือบอกต่อเพื่อเป็นการดึงดูดนักท่องเที่ยวที่สนใจท่องเที่ยวเพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และได้รับประสบการณ์ที่มีคุณค่าสนใจมาท่องเที่ยวยิ่งขึ้น มีการจัดประกวด การทำหนังสือ แนะนำข้อมูลข่าวสารที่น่าสนใจ และถูกต้องตรงใจต่อกลุ่มนักท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมซึ่งเป็นกลุ่มเป้าหมายโดยตรงของการศึกษา

กลยุทธ์ที่ 4 ด้านการจัดการความพร้อมของสิ่งอำนวยความสะดวกพื้นฐาน

แนวทางการดำเนินงานเพื่อตอบกลยุทธ์ ด้านการจัดการความพร้อมของสิ่งอำนวยความสะดวกพื้นฐานสำหรับการท่องเที่ยวทั้งกลุ่มนักท่องเที่ยวทั่วไป กลุ่มผู้สูงอายุ และกลุ่มคนพิการ โดยมีศูนย์ประชาสัมพันธ์เพื่อให้บริการข้อมูลทางการท่องเที่ยว โดยให้ข้อมูลในรูปแบบสัญลักษณ์สากล และป้ายสำหรับสื่อสารข้อมูลสถานที่ท่องเที่ยวที่มีการเชื่อมต่อเนื้อหาทั้งหมดทั้งท่าเรือ ป้ายรถเมล์ และจุดให้ข้อมูลนักท่องเที่ยว โดยเฉพาะข้อมูลเรื่องราวทางประวัติศาสตร์ ทั้งนี้ควรมีป้ายบอกทางอย่างน้อย 3 ภาษา ประกอบด้วย ภาษาไทย อังกฤษ และภาษาจีน นอกจากนี้ยังต้องจัดหาสิ่งอำนวยความสะดวกพื้นฐานสำหรับการท่องเที่ยวทั้งกลุ่มนักท่องเที่ยวทั่วไป กลุ่มผู้สูงอายุ และกลุ่มคนพิการ โดยต้องมี

ห้องน้ำเพียงพอและถูกสุขลักษณะ การให้บริการด้านสื่อสาร โทรศัพท์ อินเทอร์เน็ต ไฟฟ้า แสงสว่าง น้ำสะอาด จุดนั่งพัก ถึงขยะ และสุขา ภายในแหล่งท่องเที่ยว

นอกจากนี้คณะผู้วิจัยได้รวบรวมแนวคิดเรื่องการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม แนวคิดด้านการอนุรักษ์เมือง และการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ตลอดจนแผนยุทธศาสตร์ของภาครัฐ นำมาวิเคราะห์ปัจจัยภายใน – ภายนอก (SWOT Analysis) พื้นที่สวนดุสิตและพื้นที่ต่อเนื่องเพื่อใช้ในการพัฒนาการบริหารจัดการและศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม และจัดทำแผนกลยุทธ์ที่ได้จากการวิเคราะห์กลยุทธ์ด้วย TOWS Matrix จัดทำร่างเส้นทางการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม (คัดเลือกแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่มีศักยภาพ ที่เป็นแนวทางการพัฒนาศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่มีอัตลักษณ์โดดเด่น และมีความหลากหลายทางด้านวัฒนธรรม การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์อย่างมีส่วนร่วมที่มุ่งเน้นความมีเอกลักษณ์ของสถานที่ ท่องเที่ยวและประวัติศาสตร์ ร่วมกับวิเคราะห์ข้อมูลด้านการตลาดจากโครงการย่อย ด้านกลยุทธ์ทางการตลาด ที่มีความเหมาะสมกับกลุ่มนักท่องเที่ยวเป้าหมาย ได้แก่ นักท่องเที่ยวช่วงวัย Baby Boomer และ Generation M (Millennium) ที่มีพฤติกรรมการท่องเที่ยวใน รูปแบบ SOLOMO , Culture and Nostalgia, creative และ FIT Traveler และกำหนดตำแหน่งทางการตลาด (Position) และนำมาพิจารณาร่วมกับรูปแบบประสบการณ์ของการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ในพื้นที่สวนดุสิตและพื้นที่ต่อเนื่อง เพื่อเป็นแนวทางการพัฒนาการบริหารจัดการและศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในพื้นที่สวนดุสิตและพื้นที่ต่อเนื่อง ได้ดังแผนภาพ

VISION: พื้นที่ท่องเที่ยวในสวนดุสิตและต่อเนื่องจะเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ มีเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมที่หลากหลาย ก่อให้เกิดการท่องเที่ยวอย่างมีส่วนร่วมอย่างยั่งยืน

- Goal**
- นักท่องเที่ยวได้รับประสบการณ์การท่องเที่ยวที่มีคุณค่า และเพิ่มจำนวนนักท่องเที่ยวที่มาท่องเที่ยวซ้ำ และท่องเที่ยวครั้งแรก
 - แหล่งท่องเที่ยวและชุมชนเป็นที่รู้จักในวงกว้างมากขึ้น
 - ชุมชนมีส่วนร่วมในการพัฒนาการท่องเที่ยวให้เกิดความยั่งยืนโดยยังดำรงอัตลักษณ์ ความเป็นตัวตนของวัฒนธรรมในพื้นที่
 - เกิดมูลค่าทางเศรษฐกิจ และระบบนิเวศน์ ด้านการท่องเที่ยวในพื้นที่อย่าง

	กลยุทธ์			
	กลยุทธ์ที่ 1	กลยุทธ์ที่ 2	กลยุทธ์ที่ 3	กลยุทธ์ที่ 4
Strategy	การพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์	การเตรียมความพร้อมของชุมชนและพื้นที่เพื่อรองรับ	ด้านการสร้างสรรค์ทางด้านการตลาด	ด้านการจัดการความพร้อมของสิ่งอำนวยความสะดวกพื้นฐาน
Approach	▪ นักท่องเที่ยวเข้าไปมีส่วนร่วมในพื้นที่ท่องเที่ยว เพื่อให้เกิดบรรยากาศการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์	▪ ต้องมีการสร้างการมีส่วนร่วมของชุมชน ▪ นำวิถีชีวิต ความเป็นอยู่มาเป็นทรัพยากรการท่องเที่ยว ▪ การเตรียมความพร้อมในการรองรับการท่องเที่ยว	▪ ส่งเสริมนักท่องเที่ยวให้รู้จักแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมมากขึ้นผ่านการตลาดออนไลน์	▪ เตรียมความพร้อมพื้นฐานสำหรับนักท่องเที่ยวทั่วไป และกลุ่มผู้สูงอายุ
Operation	▪ การจัดทำแผนที่ชุมชนและภูมิปัญญาของมรดกทางวัฒนธรรม ▪ การออกแบบกิจกรรมเชิงสร้างสรรค์ และเส้นทางท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ ▪ จัดทำคู่มือการเรียนรู้และการสื่อความหมายทางวัฒนธรรมเพื่อการ	▪ สร้างการมีส่วนร่วมของชุมชน ▪ จัดการทรัพยากรทางวัฒนธรรมของชุมชนเพื่อรองรับการท่องเที่ยว ▪ เตรียมความพร้อมด้านบุคลากรของชุมชน ▪ สร้างกฎ กติกา ▪ สร้างเครือข่ายการมีส่วนร่วมของชุมชนผู้ประกอบการ และหน่วยงานรัฐ ▪ ปรับปรุงภูมิทัศน์หรือสภาพแวดล้อม	▪ พัฒนารูปแบบการประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยว ▪ จัดประกวด การทำหนังสือ ▪ สร้างประสบการณ์ในการทำกิจกรรม	▪ มีศูนย์ประชาสัมพันธ์ ▪ มีการให้ข้อมูล ▪ มีการบริการสิ่งอำนวยความสะดวกพื้นฐาน
Participation	ชุมชน		หน่วยงานภาครัฐ	ผู้ประกอบการ

ข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาคณะผู้วิจัย สามารถสรุปประเด็นข้อเสนอแนะได้ดังนี้

1. แหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในพื้นที่ที่มีความหลากหลายและในขณะเดียวกันก็มีความเฉพาะ หรือเรื่องราวในแต่ละแหล่ง ดังนั้นการศึกษาวิจัยต้องทำให้เกิดมิติความเข้าใจทั้งเชิงกว้างและลึก ภายใต้ขอบเขตระยะเวลาของการวิจัย

2. การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมมีความเกี่ยวข้องกับหลายภาคส่วน โดยเฉพาะอย่างยิ่งชุมชน ดังนั้นเป็นกลยุทธ์ทางการตลาดสำหรับการท่องเที่ยวในพื้นที่จึงควรมุ่งเน้นผลประโยชน์ในเชิงเศรษฐกิจควบคู่ไปกับการฟื้นฟู รักษา และส่งต่อ คุณค่าทางวัฒนธรรมไทยให้แก่คนรุ่นต่อไป ตลอดจนสร้างการรับรู้ให้แก่นักท่องเที่ยว จนทำให้เกิดมูลค่าทางเศรษฐกิจได้อย่างยั่งยืน

3. การท่องเที่ยวต้องไม่ก่อให้เกิดความเสียหายต่อทรัพยากรการท่องเที่ยว และรบกวนชุมชนซึ่งจะทำให้เกิดปัญหาตามมาในภายหลัง โดยการบริหารจัดการต้องมีข้อจำกัดในทั้งเชิงปริมาณของนักท่องเที่ยว ตลอดจนการบริหารจัดการให้เกิดคุณภาพในการให้บริการ

บรรณานุกรม

- กุลวรา สุวรรณพิมล. (2548). ความหมายของนักท่องเที่ยว. กรุงเทพฯ: เพียร์สัน เอ็ดดูเคชั่น อินโดไชน่า.
- กรมการท่องเที่ยว. (2557). คู่มือการตรวจประเมินมาตรฐานคุณภาพแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมของกรมการท่องเที่ยว. กรุงเทพฯ: สำนักงานกิจการโรมมิ่งองค์การสงเคราะห์ทหารผ่านศึก.
- ชูเกียรติ นพเกตุ. (2542). อุตสาหกรรมการท่องเที่ยว. เชียงราย: คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย.
- นิพัทธ์พงศ์ พุมมา และณรงค์กรรณ รอดทรัพย์. (2555). การโยกย้ายที่ดีในอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวไทย. วารสารอารยธรรมศึกษาโขง - สาละวิน, 3 (พิเศษ), 47-49.
- บุญยสฤษฎ์ อเนกสุข, , วศิน ปัญญาอุตรตระกูล. (2559). การพัฒนารูปแบบและผลิตภัณฑ์ทางการท่องเที่ยวในจังหวัดพิษณุโลกเพื่อรองรับนักท่องเที่ยวชาวไทยและนักท่องเที่ยวในกลุ่มอาเซียน. รายงานวิจัย.
- บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา. (2548). อุตสาหกรรมการท่องเที่ยว. กรุงเทพฯ: ศูนย์วิชาการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย
- ปรีชา แดงโรจน์. (2544). อุตสาหกรรมท่องเที่ยวสู่ศตวรรษที่ 21. พิมพ์ครั้งที่ 1 กรุงเทพฯ: บริษัทไฟว์แอนด์โฟร์พริ้นต์ จำกัด.
- ภูริวัฒน์ เดชอุ่ม. (2556). การพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์: กรอบแนวคิด สู่แนวทางปฏิบัติสำหรับประเทศไทย. วารสารมหาวิทยาลัยศิลปากร ฉบับภาษาไทย, ปีที่ 33 ฉบับที่ 2 พ.ศ. 2556 (331-366)

- รลิกา อังกูร และคณะ. (2547). *การพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงศิลปวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่น*. รายงานการวิจัย. มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- วรารณ สยแดง. (2559). *เส้นทางท่องเที่ยวชุมชนในพื้นที่เทศบาลตำบลบางตะบูน อำเภอบ้านแหลม จังหวัด เพชรบุรี*. รายงานวิจัย บธ.บ. (การจัดการธุรกิจทั่วไป). กรุงเทพฯ: คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- ศรีศักร วัลลิโภดม. (2543). *ทัศนชนกริต : สังคม - วัฒนธรรม ปัจจุบันผันแปร*. กรุงเทพฯ : เมืองโบราณ.
- experience, with participative learning in the arts, heritage or special character of a place.
- Artipania. (2017). ออกแบบการออกแบบ, สืบค้นจาก <https://blog.artipania.com/designing-design-b09865c4084b>
- Buhalis, D. 2000. **Marketing the competitive destination in the future, Tourism Management**. Vol.21 No.1, pp. 97-116.
- James, P. E. and Martin, G. 1981. **All Possible Worlds: A history of geographical ideas**. John Wiley & Sons, New York.
- Leiper, N. 2004. **Tourism management** (3rd ed.). Frenchs Forest: Pearson Education Australia.
- UNESCO. 1992. World Heritage's Operational Guidelines Annex 3. United Nations Educational, Scientific And Cultural Organisation
- Wurzburger, Rebecca, et al. **Creative Tourism: A Global Conversation: How to Provide Unique Creative Experiences for Travelers Worldwide**. Santa Fe: SunstonePress.
- Weaver David and Opperman Martin .1998. **Tourism Management**. Sydney: John Wiley & Sons Australia
- Swarbrooke, J., and Horner, S., 2007. **Consumer Behavior in Tourism (2nd ed.)**. Amsterdam, Boston: Butterworth- Heinemann.
- Richard, G (2007). **Cultural tourism: global and local perspectives**. New York: The Haworth Hospitality Press.